

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทภาคประชาสังคมในการทูตสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ผลักดันญี่ปุ่นดำเนินการทูตสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นมากขึ้น รวมถึงศึกษารูปแบบและวิธีการดำเนินการทูตสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคมที่มีต่อการทูตสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่น

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และได้นำเสนอข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ทั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากสุนทรพจน์ คำแถลงการณ์ของผู้นำประเทศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ บทความวิชาการต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนภาครัฐและตัวแทนภาคประชาสังคมญี่ปุ่น โดยใช้กรอบแนวคิด “รัฐที่ปรับตัวในแนวทางเสรีนิยม” (Liberal Adaptive State) เป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ปัจจัยภายในประเทศญี่ปุ่นเอง อันได้แก่ความต้องการสร้างเกียรติภูมิแห่งชาติ และโดยเฉพาะบทบาทของภาคประชาสังคม ถือเป็นแรงผลักดันหลักที่ทำให้ญี่ปุ่นดำเนินการทูตสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นมากขึ้น โดยต้นทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา บทบาทของภาคประชาสังคมญี่ปุ่นด้านสิ่งแวดล้อมได้เพิ่มมากขึ้น อาทิ การเข้าร่วมประชุมในเวทีระดับนานาชาติ การดำเนินกิจกรรมในประเทศกำลังพัฒนา ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล ผ่านหลายช่องทาง ทั้งการจัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่ภาครัฐ การเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับภาครัฐ การดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศร่วมกับภาครัฐ รวมถึงการร่วมประเมินการทำงานของรัฐมากขึ้น เหล่านี้ต่างแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นพหุนิยม (Pluralist) ในระบบการเมืองญี่ปุ่น (Japanese Political System) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศที่เป็นไปในแนวทางเสรีนิยมมากขึ้น นำมาซึ่งการดำเนินการทูตสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 อันมีรูปแบบที่มีความหลากหลาย ผ่านการเพิ่ม ODA ในโครงการด้านสิ่งแวดล้อม การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม การเข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติและได้นำเสนอมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี